א) חולין מוז, צ) [ברכות ה: וש"כן, ג) [פ"ל דמקן],
 ד) [מששכות פ"א מ"דן,
 ד) [מששכות פ"א מ"דן,
 ד) [מששכות ה"א בשנתפא,
 ד) בנכרורן, ו) בס"א:
 א) בגכי אימא בוקא שנתפא,
 א) בגכי אימא בוקא האימא וויין ו"ל
 הלטעות ופירש רש"י ו"ל
 בוכל וכן הוא בערוך,
 בוכל וכן הוא בערוך,
 ש) פ"ל כ" ילחק כן אלעור,

תורה אור השלם 1. עשר העשר אַת כָּל הְבראַת זְרְעֶר הִיּצֵא הַשָּׁדָה שָׁנָה שָׁנָה דברים יד כב

הגהות הב"ח (א) גם' תני עולא בר חיננא ניקב כל"ל וכן ברש"י:

מוסף רש"ר ריאה שנשפכה כקיתון. בעד הריאה שנשפכה כקיתון. בעד הריאה מוש מוש למשה ומספה מושים בעד הקיימא מישפורותא. שלא נימון הקווקנות שלא נימון הקווקנות שותם, ארוג הפורו אחרוג הפורו ואחרוג הפורו וארוג הפורו הפורו וארוג הפורו

פסול. טעמא דכולהו הדר אמר רחמנא וליכא (סדור רש"י סי' רצו).

בכולה. כשר: במקלחה. פסול דמנומר הוא: **מני עולא בר חנינא.** אניקב ולא חסר קאי דמכשר חנא דממני׳ ואמא האי תנא למימר דאם מפולש הוא מלידו לנידו פסול בנקב כל שהוא אפילו של מחט ונקב שאינו מפולש בכאיסר אם רחב כאיסר פסול ואע"פ שלא חסר כלום כגון שתחב בו יחד עבה ומתני׳

בפחות מכאיסר ובשאינו מפולש: אהא בכולה הא במקצתה: נסדק ניקב: תני סימני טרפה. שהבהמה נטרפה בה עולא בר 6 חנינא יניקב נקב מפולש במשהו ולקמיה מפרש ליה: נקלף. סימני ושאינו מפולש בכאיסר בעי רבא נולדו טרפה הוא דהיינו הגלודה: נסדק. באתרוג סימני מרפה מהו מאי קמיבעיא ליה דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלא אי נקלף תנינא אי נסדק תנינא אי ניקב תנינא נשתייר בה חוליא למעלה וחוליא כי קא מיבעיא ליה כדעולא אמר רבי יוחנן למטה: ניקב. כגון ניקב קרום של ליריאה שנשפכה כקיתון כשרה ואמר רבא מוח: ריחה שנשפכה כקיחון. הבשר יוהוא דקיימא סימפונהא הא לא קיימי שבתוך הקרום נימוח ונעשה כמים: הא לא קיימי סימפונהא טרפה. סימפונהא מרפה הכא מאי דלמא התם הוא אלמא מסימני טרפה הוא: הכא דלא שליט בה אוירא הדר בריא אבל הכא מאי. אם נימוח וקיימי סימפונהא דשלים בה אוירא סרוחי מסרחת או דלמא דהיינו חדרי הזרע שהגרעינין לא שנא ת"ש יאתרוג תפוח סרוח כבוש בתוכם: סרוחי מסרחת. נרהבת: שלוק יכושי לבן ומנומר פסול אתרוג יככדור תפוח סרוח. מפרש לקמן: לכוש. פסול ויש אומרים אף התיום אתרוג הבוסר בחומץ או בחרדל: שלוק. מבושל ר"ע פוסל וחכמים מכשירין גדלו בדפום ביותר באור ברותחין: ס (כדור). העשוי כמין כדור עגול. כדור פלוט״א: ועשאו כמין בריה אחרת פסול קתני מיהת החיום. שנים דבוקין יחד: הכוסר. תפוח סרוח מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח קטן כפול הלבן: גידלו בדפום. מבפנים לא אידי ואידי מבחוץ ולא קשיא שעושה לו דפום כשהוא קטן ונותנו הא דתפח אע"ג דלא סרח הא דסרח אע"ג בתוכו במחובר וגדל כמדת הדפוס. דלא תפח אמר מר אתרוג כושי פסול והתניא דפוס פורמ"א בלע"ז. כל דבר העשוי כושי כשר דומה לכושי פסול אמר אביי כי לעשות למדתו דברים אחרים על גביו תנן נמי מתני' דומה לכושי תנן רבא אמר לא כמו מנעלין או בתוכו כעין שהיו עושין קדרות ללחם הפנים שיכניםו קשיא סמהא לן והא להו אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה בצורתה כגון אלו קרי דפוס: כמין ור"ש אמרו דבר אחד ר"ע הא דאמרן ר"ש בריה אחרת. שאינו דומה לאתרוג מאי היא (דתניא) ר"ש פומר מאת האתרוגים כלל: מאי לאו הפוח מבחוץ. בקומנן א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא שנפחתי ונרקב מבחוץ: **סרוח מבפנים**. קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר וליכא אבל התם וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר כקימון: לא תפה אע"ג דלא סרה ר"ש התם אלא דכתיב יעשר תעשר את סרח חע"ג דלח חפח. תפח חינפל"ה כַל תבואת זרעך כדרך שבני אדם מוציאין בלע"ז כגון שנפלו גשמים בתלוש ותפח. סרח נרקב. ל"ח תפח נרקב לזריעה אבל הכא כרבגן סבירא ליה סרח ריחו רע מחמת תולעים שאכלוהו: דומה לכושי. שגדל כאן

והרי הוא שחור: פסול. שנדמה הוא קונטרפא"ט בלע"ז אבל כושי עלמו היינו טעם דכשר דאורחיה הוא: הא לן והא להו. לעולם מתני׳ כושי נמי פסיל ולא קשיא מתניתין לבני ארץ ישראל שרחוקין מארץ כוש ואינם רגילים בהם ברייתא לבני בבל שקרובים לכוש ורגילין בהם ומכל מקום בגדל כאן ודומה לכושי נדמה הוא ופסול: רבי עקיבח. דחמר דעד גמר בישוליה לח הוי חתרוג פרי ורבי שמעון אמרו דבר אחד: פוטר את האתרוגים בקוטנן. מן המעשרות: כרבנן סבירה ליה. דחייבין במעשר דפרי הוא הואיל ותחילתן וסופן אוכל: שבני אדם מוליאין לוריעה. פרי העשוי ללמוח ולא משכחת לה אלא בבשל כל צורכו. והא דנקט אתרוגין משום דלא פלוג רבנן בני פלוגתיה לחיובי בקוטנן אלא אתרוגין ותפוחין דקסברי תחילתן וסופן אוכל הוא כדתנן לה פ"ק דמסכת מעשרות כל שתחילתו וסופו אוכל אע"פ ששומרו במחובר להוסיף אוכל חייב בין גדול בין קטן וכל שאין תחילתו אוכל וסופו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל כו' החתרוגים והתפוחים חייבין בין גדולים בין קטנים ופליג ר' שמעון עלייהו באתרוגים ומודי בתפוחים דקסבר כדרך שבני אדם מוליאין לזריעה ואתרוגים קטנים שנוטעם אינם לומחין אבל תפוחין קים ליה דאף על פי שלא בישלו כל צורכן צומחין ובקטני קטנים אפילו בתפוחין ודאי פליגי הואיל וטעמא משום מוליאין לזריעה הוא: ותו

ותו פסול תרי מילי נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולש או לבית הסימפונות או חסר כל שהוא בלא מפולש אבל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חסר כשר:

אתרוג כבדור פסול. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הבנות בו כדדרשינן (בפסיקתא רבתי) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות שזורקות זו לזו כך דברי תורה נזרקין מפה אל פה פלוט"א בלע"ז כי ההיא דהכדור והאימום דסוף ארבע מיתות (פנהדרין דף פת. שם) ואית דגרס כדוד בדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [וע"ע מוס' פנהדרין נו. ד"ה כדור ומוס' חולין פד. ד"ה כודרת]: אתרוג הבוסר. פי' בקונטרס קטן כפול הלבן ולא יתכן כדפרישית בריש פירקין (דף לא:) אההיא דשיעור אתרוג דמיימינן התם: מקורולות

לגומא שבאתרוג כשר פטמתו שנחלש העוקן מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק בן אלעזר נטלה בוכנתו מה שנכנס בתוך האתרוג כבוכנא הנכנס ומכה באסיתא והקשה בקונטרס על זה שלא מצינו בכל מקום פיטמא עוקן ור"ת מפרש שמצינו עוקן

ופיטמא במקום אחד בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז. ושם) גבי סימני בוגרת דתנן בן עואי אומר משתשחיר פטמתו רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכנים לחוך פיו ופיטמא הוא הבשר שתחת העוקן שמשחיר סביב וקלת היה נראה מדמזכיר כאן גבי אתרוג פטמתו ועוקלו וחוטמו וכן נמי התם גבי דדי אשה משמע ששלשה במקום אחד ללד ראשו של אתרוג דעוקן פעמים שיולא מחודו שבראשו כמין עוקץ בולט וקשה כעץ ולכך קרי ליה עוקץ ונטלה פטמתו דהיינו בוכנתו היינו שנתלש אותו עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין גומא בראש האתרוג ובפרק יוצא דופן (ג"ו שם) פירש בקונטרם חוטמו ספק וכאן פירש בחוטמו אפילו במשהו הנרחה בעובי גובהו שמשפע ויורד לצד ראשו ובירושלמי אמר נטלה פטמתו תמן אמרי שושנתו משמע שהוא ללד ראשו כעין פרח שושן ובערוך יי פירש בשם ר״ח נטלה פטמתו נראין הדברים שהוא דד של חוטם כמין פיטמא של דד כדתנן (עוקנין פ"ב מ"ג) פיטמא של רימון אבל [הא] דאמר רבי ינחק נטלה בוכנתו הוא קלה העץ הנתון באתרוג

כאותו דשחיטת חולין (דף מב:) האי ם) (בוכנא) דאטמא דשף מדוכתיה טריפה מתוך פירושו משמע דפטמתו ובוכנתו תרי מיני נינהו זה בעוקץ וזה ברחשו ולח בח שר׳ חליעור בר יצחק לפרש אלא להוסיף על המשנה ובשם רבינו גרשום מחור הגולה פירש בערוך כפירוש רבינו ילחה בר יהודה סלוי: הא בכולה הא במקצתה. פי׳ בקונטרס במקלתה פסול דמיחזי כמנומר ורבינו חננאל פי׳ איפכא בכולה פסול דלטריפות מדמי לה בשמעתין וגבי טריפות אשכחן בפרק אלו טרפות (חולין דף נה:) הגלודה טריפה ואם נשתייר בה כסלע כשרה דהדרא בריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אם סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינה במתני׳ שהוה פסול בהתרוג משמע בהדיה דכעין טרפה מיפסיל: אי נסדק תנינא. שהוא כעין טרפות בגרגרת שנסדקה כולה שלא נשתייר בה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא במתניי נסדק פסול ובכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגם הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא הוי כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גבי אתרוג כדקתני מתני׳ ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע״ג דלענין טרפות

אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אבל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלב ולא לבית חללו ויתכן דגבי אתרוג נמי

אם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר

ולעיל לבעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואם ניקב עד

שם בכלל מפולש הוא דאותן חדרים במקום סימפונות דריאה קיימי

כדמוכח שמעחין דבעי ליה למיפסל נשפכה כקיחון משום דלא קיימי

סימפונהא ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא

ח"מ סי מרמו סעיף ו:

חה ב מיי שם טוש"ע

ה ב מיי שם טוש"ע

ב ד מיי שם מהני

שמיטה הלכה ט מהנ

עשין סג טוש"ע י"ד סי לו

קעיף ז:

עשין מג טוש"ע "מ" מהלטת

לולג הלכה מ) ממג

עשין מד טוש"ע מ"ח מימן

תרמת סעיף ד:

חרמת מעיף ד:

לולב הלכה מן מתג עשון תד טושיע איים מינן מרמת מעיף ד: סחר ר מייי שם טושיע שם מעיף טו: מעיף טו: מעיף טו: קנושיע שם סעיי ימן: דן טושיע שם סעיי ימן: ע ט מיי שם טושיע שם

לעזי רש"י

:סעיף יו

יער די של פילוט"א. כדור. כדורמ"א. צורה, חבנית. אינפל"ה (אינפלי"ר). להתנפח. קונטרפא"ט (קונטריפי"ט). בעל-גוף משונה, בעל תכונות משונה, בעל תכונות

רבינו חננאל

ניקב וחסר כל שהו פסול. תני עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשהו. . ושאינו מפולש בכאיסר. **בעי רבא** נולדו בו באתרוג סימני טריפה, כגון שנשפך כקיתון [מהו]. ת"ש אתרוג תפוח סרוח פסול. מאי לאו תפוח פסול, כואי לאו הפודה מבחוץ וסרוח מבפנים, וקתני פסול. ודחינן לא אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא הא דאיתפח ואחר כך סרח, והא דסרח ואחר . כד איתפח. ולא איפשטא. -, אתרוג כושי פסול. אוקמה אביי דומה לאדם כושי פסול, אבל אתרוג כושי ישראל שנו שאתרוג כושי פסול, שאתרוגיהן [אינם מחורים. שאתרוגיהן שחורים כושי כשר]. [אתרוג] הבוסר כדכתיב אבות אכלו בוסר. ר' עקיבא פוסל, יחכמים מכשירין. והלכתא את האתרוגין בקוטנן מן המעשר, בשיטת ר' עקיבא